

Šablona metodiky

Název: Propaganda a antisemitismus

Autor: Libor Toman

Anotace: Lekce pro je určena pro vyšší gymnázium, lze ji však jednoduše upravit pro potřeby ZŠ. Časová dotace se doporučuje max. 2 vyučovací hodiny. Studenti nejprve zjistí, jaké charakteristiky má účinná propaganda a poté se pokouší zjistit, zda poskytnutý produkt nacistické propagandy mohl ve Třetí říši ovlivnit myšlení a jednání obyčejného člověka.

Vzdělávací cíle:

a) vazba na OV RVP,

- žák rozlišuje demokratický a totalitní politický systém, chápe podstatu demokracie
- rozpoznává projevy manipulace, předsudků a stereotypů v médiích a veřejném prostoru
- chápe psychologické mechanismy ovlivňování (konformita, poslušnost autoritám, skupinový tlak)

b) vazba na princip historického myšlení a badatelské činnosti podle [teorie projektu Dějepis+](#)

- rozvoj schopnosti pracovat s historickými prameny
- pochopení historické perspektivy (jak mohl obyčejný člověk v Třetí říši dané sdělení vnímat)
- historická významnost (proč je studium nacistické propagandy důležité i pro dnešní společnost)
- změna a diskontinuita (v čem se dnešní propaganda či dezinformace podobají těm nacistickým)

Plán lekce:

- **evokace:** Studenti se mají zamyslet, zda nějaké ideologické vidění světa funguje jako brýle, které máme na sobě. Brýle na fotografii mají naznačovat, že ano, text však ukazuje, že tomu tak není. (5 minut)
- **analýza zdroje:** Studenti nejprve analyzují zdroj v obecné rovině a pokusí se ho porovnat s úvodním citátem. Poté vypracují v bodech podle textu charakteristiky účinné propagandy. (10 minut)
- **vliv propaganda:** Profil obyčejného člověka je sice fiktivní a lze vytvořit jiný, přesto slouží jako zdroj historické empatie. Žáci se mají vcítit do jeho role, a to na základě uvedených skutečností. V profilu chybí povahové rysy Josefa Bauera, lze jej buď skupinově doplnit, nebo si je mohou žáci individuálně vymyslet.
- **antisemitská čítanka:** 14 stran čítanky doporučuji vytisknout dvakrát a jednotlivé listy dát volně na lavici. Studenti si mohou chodit a stránky si vybírat. Je lepší, když vybrané listy již nevracejí, aby bylo pokryto co nejvíce obsahu čítanky. Každý student či každá dvojice/skupina zhodnotí tři-čtyři zdroje podle uvedených pokynů a na konci s nimi seznámí celou třídu. Je dobré, aby si ostatní studenti dělali poznámky, které napomohou k vypracování závěrečného diagramu.
- **průběžná otázka:** Jedná se o předběžné zhodnocení antisemitské čítanky jako účinné propagandy. Na základě zjištěných kritérií z úvodního zdroje studenti posuzují, zda by tato propaganda mohla ovlivnit myšlení běžného člověka.
- **závěrečný diagram:** Studenti sami či ve skupinách vypracovávají závěrečný diagram, odpovídají na jednotlivé otázky. K posouzení jim může pomoci schéma, které jim říká, že kromě zdrojů (texty z čítanky) je třeba pracovat s profilem Josefa Bauera a zároveň je třeba znát a zhodnotit dobový kontext.
-

Správné odpovědi a hodnocení:

- **evokace:** Přijatá ideologie není jako brýle, které si lze jednoduše nasadit a zase odložit. Nejde o něco vnějšího, co bychom měli na sobě, ale o součást našeho vnitřního světa – o systém přesvědčení, který často přijímáme nevědomě a jehož se jen obtížně vzdáváme.
- **analýza zdroje:** 1. autorem zdroje ministr říšské propagandy Joseph Goebbels a text je určen lidem, kteří vytvářejí nacistickou propagandu. 2. Hlavní sdělení zdroje je, že moc se udržuje propagandou. 3. Neexistuje jedna odpověď – důležité je, aby řešení otázky uměl student vyargumentovat. Pokud tvrdí, že jsou si texty podobné, tak může například říci, že v obou případech se tvrdí, že ideologie musí vykazovat rysy přirozenosti. Pokud tvrdí, že texty si nejsou podobné, tak například může tvrdit, že zatímco podle úvodního citátu má být ideologie přirozená, ve druhém případě se jeví jako něco umělého či dokonce vnuceného. Účinná propaganda má mít podle Goebbelse tyto prvky: zjednodušuje, je rozmanitá, všudypřítomná (využívá masová média), ucelená (koherentní), vytrvalá, edukativní, působí na city apod.
- **vliv propagandy:** Josef Bauer mohl být ovlivněn zhoršenou hospodářskou situací meziválečného Německa – od hyperinflace počátkem 20. let až po dopady světové hospodářské krize. Svou roli mohla sehrát i jeho zkušenost z první světové války a přijetí „mýtu o ráně dýkou do zad“, který ve společnosti posiloval pocit zrad a potřebu silného vedení. Důležité je také jeho sociální postavení: jako příslušník drobné střední třídy patřil k těm společenským skupinám, jež se staly jednou z opor nacistického hnutí. Konečně, už samotná skutečnost, že měl dvě děti, vedla k tomu, že se mohl s nacistickou čítankou seznámit.
- **průběžná otázka:** Určitě se jedná o produkt účinné propagandy. Pracuje se zde se srozumitelným jazykem, místo odborného textu se jedná o příběhy z každodenního života a popisují se situace, které mohly nastat (například únosy dětí – byť pachatelem mohl být samozřejmě kdokoli).
- **závěrečný diagram:** Porovnání příběhů s přiloženou tabulkou může vést k závěru, že obyčejní lidé mohli na základě antisemitské propagandy změnit své chování a tím pádem také mohli začít schvalovat nacistická opatření proti Židům. Zvláště náchylný k tomu mohl být Josef Bauer, který byl sám živnostník (židovská konkurence) a již v minulosti mohl věřit antisemitským konspiračním teoriím (mýtus o ráně dýkou do zad). Lze ovšem přijít také s opačným názorem – a je možné dát některým skupinám takové zadání – že Josef Bauer propagandě určitě nevěřil, že vše bral za nesmyslné desinformace a že nikdy nesouhlasil s nacistickými opatřeními vůči Židům. Zde je třeba studenty vést k tomu, aby svou pozici opět dobře vyargumentovali s ohledem na osobnostní profil fiktivní postavy.